

Evropské pedagogické symposium

XII. EPSO, 7.–18. července 1996, Pedagogická akademie ve Stamsu (Tyrolsko)

„Změny politických daností v Evropě, vzrůstající zájem o alternativní formy života, stejně jako patrná destabilizace mnoha společenských institucí a tradic daly podnět mým snahám přispět k vypracování nových orientací k budování možných mostů mezi inovačními novinkami a chráněnými tradicemi, mezi různými kulturními okruhy a náboženskými vyznáními, mezi ekonomikou a ekologií, mezi realitou a mediální iluzí.“

EPSO '96

Pod hesly „*Stavět mosty ve společné Evropě*“ a „*Tradice a budoucnost vzdělanosti pro společnou kulturu*“ se sešli pedagogičtí pracovníci z mnoha zemí, ponejvíce Střední Evropy. Pro účastníky z Rakouska, Jižního Tyrolska, Spolkové republiky Německa, Lichtenštejnska a Švýcarska šlo o akci započítatelnou do programu dalšího vzdělávání učitelů. Pro účastníky ze zemí bývalého socialistického tábora o vítanou příležitost k výměně názorů a zkušeností, o možnost vidět problémy transformujícího se školství v širších evropských souvislostech. Pořadatelé byly pedagogické spolky a instituty v Innsbrucku, Bozenu, Badenu, ale i Heidelbergu a Malmö, nechyběla ani obě ministerstva — pro vyučování a kulturu a pro vědu a umění z Vídně.

V krásné alpské krajině, v pohodlných historických, leč plně modernizovaných budovách stamské pedagogické akademie, v pohodě promyšlené a fungující organizace a vstřícnosti jejích pracovníků (připomeňme alespoň ředitele Dr. Karla Mussaka a neúnavného koordinátora prof. Dr. Huberta Brenna) se konalo 12. opakování oblíbené prázdninové pedagogické vzdělávací akce. Plenární program ve funkčně upravené tělocvičně, semináře, kurzy (také jazyka českého), cvičení (pohybová, hudba, zpěv, výtvarná umění) v menších učebnách a pracovnách. Pro volný čas byl připraven program společenský, kulturní, duchovní a turistický, cesty do hor i do Innsbrucku.

Sledujme nyní tři hlavní myšlenkové okruhy sympozia.

Do prvního z nich uvedla přítomné pódiová diskuse prominentní *representace* rakouského podnikatelského světa.

Arthur Thöni, prezident průmyslové jednoty Tyrolska a majitel podniku na výrobu textilních strojů v Telfsu, na základě vlastních životních zkušeností (zapadlá škola v horské víšce, výuční list, mistrovská zkouška) vyjádřil přesvědčení, že životní cestu určuje především vzdělání, stálá touha učit se, hledat a zkoušet alternativy. Nároky na člověka stále stoupají, ale učební plány zastarávají. Mnohé evropské instituce se proměnily ve zkameněliny,

nejsou dost flexibilní, neodpovídají současným podmínkám a potřebám života práce a podnikání. Co zvláště chybí, jsou povinná funkční praktika. Odbornou kompetenci je třeba stále obnovovat. Zastaral již za 5 let. Šanci přizpůsobit se má jen osobnost odpovědná, zvědavá, sensiblní, komunikativní, se smyslem pro hodnoty, ideje, vize, člověk s fantazií a intelektem, který se umí v případě potřeby i odnaučit naučené. (Úspěšný podnikatel byl i sponzorem společenského večera účastníků symposia, s kulturním programem a občerstvením.)

Ing. Gerhard Eschner (Austria Buntmetall) uvedl, jak podnik podporuje žádoucí mentalitu zaměstnanců tím, že je činí spoluúčastníky a spolupodílníky ve smyslu zásady, že odpovědnost je třeba dělit. Pracující jsou nejdůležitější kapitál, prosperita podniku jim nesmí být lhostejná. Beze strachu z nadřízených, samostatně mají přistupovat k problémům, spolupracovat ve skupinách, učit se navzájem, i z chyb. Vedoucí mají být moderátory společné komunikace. Školský systém ovšem stůně na nedostatek spojení s praxí.

Dipl. soc. ped. Hermann Hannawald, personalista s 27letou praxí na úseku vzdělávání pracujících (Plansewerk Reutte), poukázal na nedostatek kvalifikovaného personálu. Např. v USA stojí nejmodernější stroje, protože není kvalifikované obsluhy. Přimlouval se za novou politiku učňovského vzdělání, promyšlenější práci s uční, systematický trénink mistrů. Těsněji spojit školu a podnik, učební plány měnit ve spolupráci s podniky, metodické vědění hospodářských vedoucích přesadit do učebních plánů. Silně motivovat pracující od prvního dne nástupu do učení, podporovat jejich životní cíle a projekty, podněcovat kreativitu, prezentovat zlepšovací návrhy, využívat všech vzdělávacích forem, nabízet semináře, kurzy, skupinovou práci, skupinové učení, podporovat inovační schopnosti, angažovanost učitelů, jejich praxi v zahraničí, týmovou spolupráci s externisty z praxe, internacionální orientaci na světové trhy. Osvobodit se od byrokracie, využívat nekonečného množství zkušeností z různých druhů podnikání u různých národů. Podporovat komunikaci, sociální kompetenci, partnerství, snahu být rychlejší, šetřit čas, být lepší, levnější, produktivnější. Rozvíjet podnikovou kulturu.

Dr. Lois Amprosi (podnikatel ve sféře turismu, Feelfree Tirol Rafting) potvrdil špatnou zkušenost s nedostatečnou školní přípravou pro podnikání a projevil naději, že přijde „nová vlna“ podnikatelů z malých podniků, kteří budou mít odvalu vzít na sebe riziko zadlužení, překonají „strach ze vzdělávání“, sami se budou učit a zdokonalovat a budou zkoušet nové možnosti.

Úspěšní podnikatelé se shodli v názorech jak na trendy pracovního trhu, tak na nutnost permanentního celoživotního vzdělávání a sebevzdělávání pracujících s orientací na podstatné znalosti a dovednosti a na pozitivní

rozvoje osobnosti. Smysl všech vzdělávacích iniciativ na podniku i směrem k školství je uspokojit potřeby zaměstnanců, poskytnout jim možnost sebe-rozvoje a zabezpečit skutečné uznání dobré práce. Rozhoduje hlava, idea, cíl, záměr, vzdělání, kvalifikace, kompetence.

Být jakkoli sympaticky a přesvědčivě podali úspěšní podnikatelé svou optimistickou vizi světa výroby a obchodu, světa podnikání, dnešní člověk se nutně ptá: Je to skutečně svět pravý? Je pravá jeho orientace? Nevede na scestí, do dalších ohrožení a rizik a posléze do zkázy? Sám v sobě — žije si svět podnikání svými pragmatickými postupy a způsoby. Chce být flexibilní, ale jeho jedinou odpovědí na výzvy přítomnosti zůstává — zvýšit produktivitu práce: nové stroje, nové pracovní síly, světové trhy, inovace, zvýšení technické, obchodní i personální kompetence a tvořivosti — být rychlejší, lepší, levnější, úspěšnější. Stačí to? Nejsou podnikatelé slepí pro mnohé problémy lidstva, které pokrok produktivity nejen neřeší, ale přímo vyvolává, nebo dokonce prohlubuje? Nepotřebuje člověk konce tisíciletí nové paradigma společenského života?

Ať již záměrně, ať pouhou shodou okolností, *optimistický civilizační vědecko-technický přístup vystřídala v programu symposia kulturní kritika.*

Vypělou technickou civilizaci charakterizuje i přítomnost a *mocný vliv hromadných sdělovacích prostředků.* K tisku, který byl svého času označen metaforou „třetí velmoc“, přibýly mocné audiovizuální prostředky, které jsou ještě mocnější, zejména film a televize. Tyto prostředky mají možnost technicky přiblížit reálné obrazy skutečnosti i vytvářet obrazy na skutečnosti více nebo méně nezávislé. Mohou znamenat nesmírný přínos pro obohacení lidského poznání, ruší hranice prostoru a času, umožňují lidem komunikovat na globální úrovni, o podobách a stavu světa přírody i kultury, o výsledcích vědy, techniky, umění, sportu. Lidé mohou být diváky a účastníky jevů, které by jim bez filmu a televize zůstaly nedostupné. Masmédia mohou být nepřekonatelným prostředkem šíření informovanosti, kultury a vzdělanosti.

Prof. Dr. Christian Doelker, mediální pedagog z univerzity v Curychu, ukázal, jak se poslání televize ve světě totální komercializace deformuje. Nejde přednostně o vzdělání, ale o koupi a prodej artefaktu se ziskem. Proto se poskytuje tolik místa placené reklamě, proto se programy orientují na co nejširší a kulturně nejméně náročné publikum. Přednost mají zábavní, často pokleslé žánry. Ale i žánry informující, zprávy, reportáže, dokumentaristika — se přizpůsobují; svým výběrem senzací, výjimečných nahodilostí, rekordů, pohrom a zločinů se snaží provokovat, šokovat, ohromovat, udržet zájem a pozornost nekultivovaného diváka stůj co stůj, i za cenu stupňovaných dávek ohromujících senzací a dráždivel.

Zatímco filosofická antropologie předložila řadu seriózních obrazů — pří-

kladů lidské bytosti (Homo humanus, ens rationale, politikon...), masmédiá podávají pokřivený obraz člověka. Reklamy (ale i seriály) divákovi sugerují, že štěstí spočívá ve vlastnění materiálních statků, věcí a požitků (automobily, drahé oblečení, káva, čokoláda, parfémy...), že k šťastnému životu patří hrát a vyhrávat v soutěžích, sázkách, loteriích, kasinech (kdo nehraje, není normální!), že ke štěstí patří být bohatý, mladý a pěstěný (pasty, krémy, šampony, holicí strojky...). Reklamy (ale podobně seriály) vytvářejí obraz a příklad člověka na základě archaické typizace. Muž je lovec, jeho kořisti je úspěch, peníze, moc, žena — cíl je vše — každý prostředek je zdůvodněný a ospravedlněný — i lest, klam, bezohlednost, zločin.

Žena se objevuje v roli žádoucí kořisti — krásná a pěstěná, pečuje o sebe samu. Reklama ji však potřebuje ještě v roli hospodyňky, kdy pečuje o domácnost, vybírá prací a čisticí prostředky, leští kliky, umývá pekáče.

Svévolně nepravděpodobné fabule do nekonečna nastavovaných seriálů fascinují prázdnotou hrdinů, kteří jako loutky nebo kreslené postavy comicsů nemají duše, nemají charakter, pohybují se z vůle svých manipulátorů, vyjadřují se v primitivních, hotových frázích a zaujímají obehnané postoje v obehnaných situacích tradičních klíšé westernů nebo červené knihovny, levných románů pro ženy a dívky. Novinkou jsou tzv. akční filmy, které předvádějí a hromadí násilí jen pro sadistické uspokojení, předstihují se v počtu mrtvol, potoků krve a rafinovanosti mučení.

Společnost požitku produkuje člověka chtivého, primitivního a prázdného. Její excesy se promítají do momentů destrukce, násilí a ničení. Existuje totální vakuum, pokud jde o smysl. Atmosféru ovlivňuje neoliberalismus, neonarcismus a neoobskurantismus.

Každodenní všudypřítomnost podobných programů přináší obrovské riziko. Liché a zcela negativní příklady přispívají k relativizaci hodnot, k absolutizaci nahodilosti, k potvrzení nihilismu některých postmoderních proudů. Uvolňuje se prostor pro bujení nejrůznějších antiracionálních fanatismů a fundamentalismů.

Autor připomněl postmoderní tezi J. F. Lyotarda, který z pozic exaktní metodologie označil všechny dosavadní koncepce společenského vývoje, ale i induktivní vědu, protestantskou etiku, demokracii, osvícenství, marxismus atd. za „velká vyprávění“, bez nároku na verifikaci. Dějiny jsou ovšem plné „velkých vyprávění“, o bozích a o stvoření světa, o minulosti i budoucnosti lidstva, o ideálech, vizích... Jsou to pokusy dát světu smysl. A člověk se musí ptát: Jsou ještě nějaká vyprávění možná? A můžeme žít bez nich? Je šance překonat nebezpečí osobnostně negativní krizové situace, která vzniká ztrátou smyslu? Autor je přesvědčen, že vzniká nové „velké vyprávění“ na základě astrofyziky a teorie „big bang“, implikující nové pojetí hmoty

i ducha, která dává nové impulzy pro pochopení člověka a jeho postavení v kosmu. Již staří filosofové dálného východu, ale stejně tak řečtí předso-kratici tušili jednotu člověka a universa.

Evoluce má i duchovní momenty, člověk je ens spirituale, integruje prvky biologické i kulturně historické podle místa a času.

Masmédia ve svém souhrnném účinu podávají nízké obrazy člověka, atavismy, působí jako rušiče vývoje, obráceným směrem, k regresu.

Na pedagogice je šířit pochopení člověka jako ens educandum a starat se o itinerář jeho životní pouti.

Masmédiím byla věnována pódiová diskuse za účasti předních regionálních pracovníků. Přirozeně, že páni jako Josef Kuderna, programový ředitel tyrolského zemského studia ORF, Peter Plaikner, redaktor tyrolského deníku a Karl Heinz Wackerle, ředitel zemské vedoucí komise pro obrazovou tvorbu, hájili pozitivní poslání masmédií.

Výrazný směr západoevropské kulturní kritiky reprezentoval *prof. Dr. Rainer Winkel*, řádný profesor pedagogiky na vysoké škole umění v Berlíně. Nazval svůj referát „Kam se žene Evropa? Scénáře společenského vývoje, přednesené pedagogickým psychiatrem.“

Zajímavě koncipovaný text uvádí otázkou — srovnáním, nač asi myslel před 1000 lety 16letý Otto III., kterého právě v Římě korunoval papež za císaře svatě říše římské německého národa, a nač myslí dnes 16letí Evropané. Mladý panovník měl jistě nesmírné plány a perspektivy — nejen mocensko-politické. Měl nevšední vzdělání; byl synem byzantské princezny Theofano, která za něj, když ztratil v útlém věku otce, 13 let vládla a otevřela cestu východní, tehdy mnohem vyspělejší kultuře, takže historikové mluví o této době jako o otoské renesanci v Evropě; byl přívržencem církevních reforem (clunijské hnutí) a — mimo jiné — přítelem sv. Vojtěcha. Dnešní 16letí — jejichž úvahami referent svůj výklad dokumentoval, zaujímají postoje od bezmyšlenkovitého optimismu až k bezvýchodnosti. Jaké scénáře budoucího vývoje společnosti jsou před nimi? Jaké jsou scénáře možného či pravděpodobného vývoje ve společném evropském domě?

1. *Společnost volného času.* Člověk bude profitovat z volného času, průmysl volného času mu umožní všestranně užívat života. *Homo infantilis.*
2. *Společnost komputerová.* Člověk bude užívat počítačové komunikace, internetového spojení se světem, bude profitovat ze své mnohonásobně zvýšené schopnosti konkurence, ve světové soutěži nechá daleko za sebou země bez rozvinuté informatiky. *Homo electronicus.*
3. *Společnost mediiová.* Člověk bude hovět své touze po pohodlí a zábavě,

bude žít svými iluzemi, produkoványi televizí, svou Colou a svými Chipsy. *Homo illitteratus*.

4. *Společnost fundamentalistická*. Ztrátu smyslu a chybějící hodnoty má nahradit nějaká uzavřená ideologie, náboženství, rituál, sekta, heslo. *Homo dogmaticus*.
5. *Společnost krizová*. Člověk žije tváří v tvář nejrůznějším rizikům: ve světě řadí AIDS, epidemie, hlad, kriminalita. Situace je neřešitelná. Člověk rezignuje, kompenzuje své obavy konzumem. *Homo anxius*.
6. *Společnost katastrofická*. Napáchané škody a ztráty světa jsou nenapravitelné, nevratné, hodnoty neobnovitelné. Prognózy vědců nenavozují představu apokalypsy, ale cynismus. *Homo desperatus*.

Jsou východiska? Humánní společnost má tradice staré jak lidstvo samo, *kulturní dějiny je prezentují*, z každého pokusu je třeba vyvodit poučení. Nebezpečí hrozí, vymkne-li se situace z rukou lidí vzdělaných.

1. *Vědění a vzdělání* je první podmínkou řešení. S ignorancí se nedosáhne ničeho. Je třeba zabezpečit maximum a optimum vědění a vzdělání v pansofickém smyslu J. A. Komenského. *Homo humanus*.
2. *Moc a odpovědnost* jsou další určující faktory. Svoboda sebeurčení a seberovoje musí být provázena schopností sebeohrazení a sebeomezení. Evropanství implikuje rovnost, právo na lidskou důstojnost, ochranu prostředí, obsvětí. Hodnoty lidského života se čerpají z různých oblastí kultury, jako jsou hospodářství, etika, umění, náboženství aj.
3. *Víra a důvěra* musí být znovu nalezena. Symboly naděje — domov, loď, pěstování jabloní; je nutno kultivovat lásku k lidem, proti egoismu, rezignaci a defaitismu.

Zmíněný referát byl úvodem k bloku úvah o tom, jak náboženství může přispět k řešení současných problémů Evropanů.

Prof. Dr. Wolfgang Langer, profesor náboženské pedagogiky a katechetiky na univerzitě ve Vídni, připomněl, že problém vztahu rozumu a víry není nikterak nový, střetla se s ním již reflexe starořeckých myslitelů, Abelard a mnozí jiní. Slovo oikúmené znamená obydlený svět, celé lidstvo. Z hlediska ekumenických snah je třeba odmítnout každý fundamentalismus, nejen islám.

Prof. Dr. Susanne Heinová, profesorka teologické fakulty univerzity v Curychu, poukázala na psychologickou ohraničenost sebezobrazování epoch či směrů. Např. myslitelé konce osvíceného 18. století se domnívali, že mohou právem vyhlásit konec středověkého „temna“. Podobně křesťanství a islám vidí samy sebe jako ztělesnění čisté humanity, protivníka jako

antipoda, ztělesnění špatnosti. Autorka přesvědčivými doklady rozbíjí tuto sebeidealizující asymetrii.

Prof. Dr. Karl-Josef Kuschel, profesor kulturní teologie a interreligiózního dialogu, se zabýval krizí hlavních pojmů praktické a systematické teologie a nutností dialogu s mohamedány. Podle moslimů jsou i židé a křesťané lidé „Knihy“, Bibli uznávají jako předstupeň Koránu, Kristus je jim příkladem dobrého člověka. Mnohé denominace tu nalézají bázi k dialogu, všechny navazují na Starý Zákon a všichni jsou v tom smyslu „synové Abrahamovi.“

Na závěr uvedeme tématicky *blok, orientovaný výslovně na problémy evropské integrace*. Otevřel jej svým zahajovacím projevem hned první den *Dr. Franz Fischler*, člen komisu EU. Připomněl některá důležitá výchozí fakta. EU ovlivňuje každodenní život každého Evropana dokonce ještě dříve, než se stane jeho země členským státem EU. Evropský dům je dosud hrubá stavba, základem je hospodářská integrace, bezcelní společný trh a soutěž. Ale v projektu je mnohem více, v Maastrichtské smlouvě stojí, že má být vybudována solidární, hodnotová, sociálně citlivá společnost, zabezpečující mírové spoluzití na kontinentě a ochranu životního prostředí. Abstraktní cíle není snadno plnit, a tady bude záležet právě na mladé generaci, aby byly překonány resentimenty mezi některými národy i bezohlednost ve vztahu k přírodě ve smyslu hesla — svobodný trh za každou cenu! Opatření v jednotlivých zemích nestačí, nelze se ohradit před globálními škodlivinami. I Brusel musí odstraňovat pochybnosti, reformovat svou činnost, učinit ji průhlednou a srozumitelnou, z Evropy byrokratů učinit Evropu občanů. Pro pedagogy je situace zvláště obtížná, nestačí, aby ji pochopili sami pro sebe, ale musí ji ještě svým žákům účinně zprostředkovat. Se starými koncepty vzdělanosti se daleko nedostaneme. Nestačí ani pokusy obracet se k alternativním metodám. Pryč jsou doby, kdy se generace učily do posledního puntíku totéž. Nestačí ani omezit čas vzdělávání na školní léta. Rok 1996 byl vyhlášen rokem celoživotního vzdělávání a to platí pro učitele i žáky. Všichni se musí učit a ovládnout moderní techniku. Nepodaří-li se to, do dvaceti let vznikne technologická elita, ostatní budou degradováni na občany druhé třídy. Nová generace musí být flexibilnější, otevřenější, rychlejší. Hospodářství nepotřebuje lidské roboty, ale samostatně myslící a jednající pracovníky.

EU nepřejímá od členských států vzdělávací úkoly. Na vzdělávací programy vynakládá jen 0,5 % svého rozpočtu a nemíní různé národní vzdělávací systémy tlačit do unifikovaného rámce. Národní kultury a tradice chce respektovat a chránit. Každá země si má uchovat svou svébytnost. Jen v jedné věci musí národní praktiky ustoupit: maturita musí být uznávána ve všech členských zemích, učitel musí mít předpoklady k výkonu svého povolání

v kterékoli členské zemi. A tady se objevují nedostatky v kooperaci jednotlivých států. Bílá kniha komise, sestavená ještě za Jaquesa Delorse, deklaruje jasně, že investice do výchovy, vzdělání a výzkumu nemohou být nikdy dost vysoké. Chce-li si Evropa udržet konkurenceschopnost a nabídnout mládeži práci, musí provádět investice do vzdělání příští generace.

EU nabízí četné programy, jejichž ohlas předčil všechna očekávání. SOCRATES (dříve Erasmus) umožňuje mobilitu studentů výměnou mezi členskými zeměmi a přispívá tak k porozumění pro rozdílné kultury.

Podporuje nové vyučovací metody a multimediální technologie. Cesta se mění, cíl zůstává stejný. I při nejdokonalejší počítačové technice zůstává vedení kompetentní osobnosti učitele nenahraditelné.

Ve zmíněné Bílé knize se poukazuje i na různé slabiny evropských vzdělávacích systémů. Je zřejmé, že nůžky mezi vzděláním a požadavky života se stále rozvírají. Vzdělávání je stále delší, zároveň však stále méně orientované na praxi. Zvláště v univerzitní oblasti — a přímo třeba v Rakousku — se produkují tisíce absolventů mimo trh práce. Je nadále neudržitelné, aby ideje a osoby mohly na společném trhu méně svobodně cirkulovat než zboží a kapitál.

Zasvěcenou informaci o *vzdělávací politice a doporučovaných vzdělávacích programech EU* podal Dr. Georg Piskaty, vedoucí pracovník zemské hospodářské komory pro otázky vzdělávací politiky a vědy. Konstatoval, že vzdělávací politiku určuje napětí mezi dimenzí evropskou a národní a mezi principem subsidiarity a omezenou kompetencí orgánů EU v oblasti vzdělání. K zájmu o vzdělávání vedly v EU zprvu jen rozdílné kvalifikační nároky různých zemí, které komplikovaly svobodný pohyb představitelů různých profesí. Před Maastrichtskými dohodami ovlivňovala EU jen odborné vzdělání, tzv. profesionální standardy. Po Maastrichtu se vzdělávací kompetence EU poněkud zvýšily a rozšířily i na oblast všeobecného vzdělání formou doporučených (a finančně podporovaných) vzdělávacích programů: SOCRATES — pro všeobecné vzdělání. Jeho dílčími programy jsou ERASMUS — pro vysoké školy (podporuje funkční výcvik odborníků lepší kooperací vysokých škol s hospodářskou a praktickou sférou), COMENIUS — pro všeobecné vzdělávací školy (podporuje tzv. evropskou dimenzi vzdělávání, nadnárodní kooperaci škol, výměnné studijní pobyty učitelů i žáků), LINGUA — pro výuku jazyků, LEONARDO — pro odborné vzdělání.

Cíle pro Evropu se pokusila vymezit prof. dr. Gabriela Hareckarová (Ped. akademie Baden, koordinátorka Erasmu). Zmínila se o konferencích ministrů školství EU a jejich konceptech evropské dimenze výchovy a vzdělávání na základě politických podnětů a směřujících k podstatě občanské výchovy ve smyslu tolerance, hledání společné identity, vzájemného respektu, sociální

spravedlnosti. Integrační princip by měl spočívat ve svobodném a smysluplném rozvoji osobnosti mladého člověka, proti evropocentrismu by měl zahrnovat i péči o globální prostředí. Multikulturní a mnohojazyčné evropské společenství lze budovat jen na základě vzájemného porozumění.

Ke snahám o vzájemné poznání a porozumění přispěli i účastníci z ČR, kteří nabídli svůj projekt mezinárodního výzkumu učitelské profese „Komparaci ke kooperaci“.

Celé symposium vyznělo jako uvědomělý projev spoluodpovědnosti pedagogů za další vývoj Evropy proti excesům bezvýchoďného liberalismu, extrémního individualismu a nesnášenlivého fundamentalismu.

Stanislava Kučerová

Kompetence pedagogiky

Josef Maňák

Mnoho společenských jevů, které registrujeme a prožíváme, má svou výraznou výchovnou dimenzi, která však vždy nebývá jasně vydělena ze svých vazeb a souvislostí. Naopak bývá komponentou složitých situací, v nichž má ovšem často dominantní úlohu. Analýzy a řešení těchto komplexních fenoménů se však spíše ujímají odborníci nejrůznějšího zaměření než pedagogové. Příkladem může posloužit diskuse o násilí uplatňovaném v pořadech sdělovacích prostředků, zejména ve vysílání televize. K této problematice se vyslovovali filozofové, politici, psychologové, sociologové a ovšem novináři, méně bylo slyšet hlasy pedagogů, ačkoliv podstata problému se týkala hlavně jich. Základní otázka totiž zněla: Působí různé formy zobrazovaného brutálního násilí negativně na dětskou psychiku, poznamenává dětské chování a je tedy z výchovného hlediska škodlivé?

Zajímá nás, jaké jsou příčiny malé angažovanosti pedagogů v této, ale i v jiných závažných společenských situacích, majících bezprostřední vztah k výchově dětí a mládeže. Možná působí skepse vůči veřejným diskusím, malé sebevědomí při uplatňování exaktně málo podložených pedagogických argumentů aj. Lze předpokládat, že důležitou okolností je též zvláštní postavení pedagogiky mezi jinými společenskými vědami, které jí neponechávají příliš prostoru pro uplatnění specificky pedagogických přístupů.

Pedagogika jako věda o výchově se vztahuje k celému světu a životu člověka, a to po celou dobu jeho života. Má-li ovšem výchova jako vedení člověka (agóge) dostát svému poslání, musí do svého zájmu zahrnout ne-